

УДК 2+9(Укр)(069)

Козак М. –ст. гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ГОТИЧНІ ХРАМИ НА ТЕРНОПІЛЛІ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Kozak M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

GOTHIC CATHEDRALS IN TERNOPILLIA

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: готика, неоготика, Тернопілля

Keywords: gothic, neo-gothic, Ternopilla

Готика – це художній стиль, що був завершальним етапом у розвитку середньовічної культури країн Західної Європи. Готика зародилася в Північній частині Франції у середині XII ст. і досягла розквіту в першій половині XIII ст. Основними рисами готичного стилю є: легка і витягнута вгору композиція храмів; стрілчасті склепіння, високі башти і шпиль; контрфорси, що вінчаються невеличкими баштами, згострокінцевим завершенням; величні інтер'єри за рахунок високих склепінь, лучків колон, скульптур, вітражів, з кольорового скла; майстерність кам'яної кладки під розшивку; великі стрілчасті вікна, круглі вікна «рози», будівлі міського правління – ратуші; житлові будинки з гострокінцевим дахом.

Готична архітектура, яка панувала у Європі XII – XVI ст., одержала розвиток і розповсюдження на території Західної України. Саме тут досить інтенсивно забудовуються в цей час такі міста, як Львів, Луцьк, Кам'янець-Подільський, Рівне, Тернопіль тощо. Величні замки та фортеці, храми та житлові будинки з характерними стрілчастими формами прикрашають і по сьогоднішній день терени України. Зразки готичної архітектури в Україні практично позбавлені національних місцевих особливостей. Поясненням цьому є те, що готика прийшла на українські землі з Польщі разом з католицькою релігією.

Серед об'єктів історико-культурної спадщини Тернопільської області зберігаються кілька унікальних храмів споруджених у готичному і неоготичному стилях. В центрі Чорткова височить вишуканий Костел Матері Божої Святого Розарія і Святого Станіслава. Храм побудований у 1610 році, як Домініканський собор для монастиря (кляштора) домініканців, які перебралися сюди близько 1600 року з села Шманьківці, що розташоване недалеко від міста. У 1663 році Чортків відвідав, взявши участь у літургії в костелі, король Польщі Ян Казимир, що прямував походом на Смоленськ. Наприкінці XIX ст. костел та частину мурів кляштора розібрали, та збудували новий храм у готичному стилі. Перебудова тривала десять років і закінчилася перед початком Першої світової війни, в 1914 році. Храм був зведений за проектом, архітектора, історика, професора Львівської політехніки Яна Кароля Зубжицького-Сас. Костел прикрашали скульптури святих, виготовлені майстрами Чеславом Стівпом та Діаманом Станкевичем. Фасад костелу викладено з каменю та цегли. Краса і довершеність архітектурних форм, досконале виконання та поєднання архітектурних деталей, як ззовні так і в середині, дає підстави віднести костел до найвишуканіших пам'яток України.

Польська святиня, яка збереглася донині в гарному стані – костел Неустанної Помочі Божої Матері у Трибухівцях Буцацького району. Кам'яний храм з неоготичними рисами в архітектурі величаво стоїть серед мальовничого старого селища. Згадки про перший костел у селі датуються 1761 роком. Дерев'яний храм був зведений та освячений на честь Успіння Пресвятої Діви Марії. На початку ХХ ст. було прийнято рішення звести новий кам'яний храм. Одним з фундаторів виступав тодішній власник села Ф. Городиський. Спорудження нового костелу розпочалося у 1903 році і тривало упродовж двох десятиліть. Лише 1923 року будівництво храму завершили, після чого освятили на честь Неустанної Помочі Божої Матері. У 1933 році в селі створили окрему парафію, що вплинуло на статус храму – з філіального він став парафіяльним. У радянський період храм закрили. З 1993 року костел повернули віруючим. Костел є одним з храмів збудованих із тесаного каменю, який не потинькували й цим зробили його лише гарнішим.

Велична і красива споруда в неоготичному стилі стоїть в центрі села Озеряни Борщівського району – костел святої Анни. Костел був споруджений в 1875 році князем Л. Сапегою, який володів у той час цим селом. Головним архітектором і автором храму був Адольф Кун зі Львова. Він і спроектував костел в неоготичному стилі. Храм освятили в 1875 році. Костел святої Анни вважають класикою готичної архітектури: красиві арочні вікна, вишуканий портал, багатий декор. Портал в храм прикрашений різними деталями неоготики. Будівля костелу дуже висока і його силует чудово видно з будь-якої точки села. За радянських часів будівлю костелу використовували як склад і тільки в 1991 році його повернули у володіння католицької громади.

Також цінною пам'яткою готичного стилю є костел святого Антонія Падуанського у селі Лосяч Борщівського району. Цей храм був зведений у 1889 році із тесаного каменю й не був потинькований. Відомо, що кошти на костел дала родина Голуховських з Скали. На початку 1970-х років у приміщенні святині розмістили склад запчастин для тракторів та вантажівок. Костел повернули віруючим на початку 1990 року і освятили 21 квітня того ж року під титулом святого Антонія. Неоготичний костел вражає, передусім, своєю стрункістю. Його тоненький шпиль підноситься високо до верху, а груба фактура стін і невеличкі контрфорси по боках надають храму середньовічного вигляду. На жаль, трохи псує його вигляд нова металочерепиця, якою замінили старе, справжнє черепичне покриття храму.

«Вмираючою архітектурною перлиною» називають костел Різдва Пресвятої Діви Марії у селі Жабинці Гусятинського району, який зазнав значних руйнувань і перебуває в критичному стані. Споруджено костел в 1860-1862 роках родиною Городиських. Він красиво оздоблений колонами у верхній частині головного фронтона, які ніби здіймають храм до неба. Елегантна восьмигранна сингатурка завершує трикутний фронтон костелу. Над арочним головним входом знаходиться невеликий балкон-казальниця. По всьому периметру костелу у верхній частині фасаду розташовані заокруглені у верхній частині арочні ніші. Історія руйнування храму почалася після Другої світової війни, коли радянська влада закрила костел і пристосувала його під господарські потреби. В часи незалежності України храм так і не повернули римо-католицькій громаді. Ймовірно, через відсутність самої громади, адже Жабинці - маленьке село з населенням трохи більше 6 сотень мешканців.

Таким чином, архітектурні пам'ятки в готичному та неоготичному стилях, які були створені на Тернопіллі, становлять вагомий й неповторний частину культурної спадщини України. На жаль, окремі храми перебувають у критичному стані й потребують негайної реставрації та заходів спрямованих на збереження цих унікальних мистецьких пам'яток, які окрім особливої культурної цінності мають також неабиякий історико-культурний потенціал для розвитку туризму.